

Rettevejledning til

Eksamen på Økonomistudiet sommer 2012

Offentlig udgiftspolitik

kandidatfag

22. juni 2012

(3-timers prøve uden hjælpemidler)

Målbeskrivelse

Efter gennemførelsen af kurset skal de studerende kunne redegøre for

- teorien for offentlige goder
- teorien bag social forsikring
- Normativ og deskriptiv teori for overførselsprogrammer
- offentlig politik mht. pensioner og uddannelse
- teorien for offentlig tilvejebringelse af private goder
- adfærdsøkonomisk teori og velfærdsstaten
- Organisations- og incitamentsproblemer i den offentlige sektor
- problemstillinger vedrørende offentligt vs. privat ejerskab
- indledende problemstillinger vedrørende privatisering og regulering

For at opnå højeste karakter skal de studerende på overbevisende vis kunne: 1) anvende metoder og resultater fra de ovenstående emneområder til at belyse disse og nærtbeslægtede emner inden for offentlig udgiftspolitik; 2) diskutere antagelser og analysemetoder i samme; samt (3) placere og diskutere emnerne i en dansk og international praktisk og empirisk kontekst svarende til hvad der er gennemgået til undervisningen.

Indhold

Offentlig udgiftspolitik gennemgår økonomisk og økonomisk-politisk teori og empiri for indretningen af den offentlige sektors økonomi. Målet er at give de studerende redskaber til at kunne analysere generelle normative og deskriptive spørgsmål inden for offentlig økonomi, herunder danske forhold.

Faget dækker både normativ og deskriptiv offentlig udgiftspolitik. Faget præsenterer teori for de to primære udgiftsområder offentlige goder og velfærdsstaten, herunder med fokus på særlige offentlige programmer som uddannelse og pensioner. Herudover gennemgås problemstillinger vedrørende indretningen af den offentlige sektor, herunder incitamentsstrukturer i den offentlige sektor, samt diskussioner om offentlig vs. privat ejerskab.

Alle de stillede opgaver præsenterer fundamentale økonomiske problemstillinger, hvor aspekter findes behandlet i forskellige tekster i fagets pensum, og hvor det i øvrigt kan være vel begrundet også i opgavebesvarelsen at inddrage gods fra basal økonomi, som de studerende har tilegnet sig tidligere i studiet. Der findes således ikke noget 1:1 forhold mellem spørgsmål og et enkelt bestemt pensum-moment, men der findes pensum-momenter, som i forhold til de enkelte spørgsmål vil være centrale at inddrage i besvarelsen. Rettevejledningen kan således ikke tages som udtryk for den definitive besvarelse men snarere som en redegørelse for centrale tilgange i pensum i forhold til de stillede spørgsmål.

Opgave 1

Opgaven lægger i første omgang op til, at der redegøres for klubteorien og for Tiebout-modellen, som findes beskrevet hos Mau Pedersen. Begge modeller antager, at allokeringstilbud træffes decentralt, og modellerne sigter da imod at anvise præmisser for optimal fastlæggelse af allokering. I klubmodellen er det afvejningen mellem trængsel og omkostninger ved yderligere kapacitet, som udgør grundproblemet. Hos Tiebout handler det om, at kommunerne fastlægger deres udbud i form af en skat/service-pakke, hvorefter borgerne som efterspørgere træffer deres valg af pakke blandt de udbudte. Den styringsmodel, som praktiseres med budgetlov og aftalesystem, indebærer restriktioner i forhold til kommunernes mulighed for at beslutte omkostninger ved yderligere kapacitet eller skat i en skat/servicepakke. Klubmodellen tager umiddelbart udgangspunkt i, at der foreligger en veldefineret opgave, som kan udføres med større eller mindre kapacitet (serviceniveau). Tiebout-modellen fokuserer udtrykkeligt på, at der decentralt både træffes beslutning om skat og om sammensætningen af service. Anskuet med udgangspunkt i Tiebout-modellen kan det anføres, at den statslige styringsmodel næsten eliminerer kommunernes mulighed for at træffe egen beslutning om skat, hvorimod der efterlades et kommunalt råderum for at træffe allokeringsmæssige beslutninger hvad angår servicetilbuddets sammensætning. Kommunernes råderum for prioriteringer begrænses dog også af Folketingets lovgivning og af aftalestyringen, som rummer retningslinjer for kommunernes løsning af deres opgaver.

Et hovedargument hos Rattsø og Sørensen er, at kommunerne med velfærdsstaten er kommet til at befinde sig i en agentrolle i forhold til staten som principal. Herved bliver det relevant at inddrage principal-agent teorien i besvarelsen af den sidste del af opgaven. Pensum behandler her flere væsentlige problemstillinger. En problemstilling vedrører agenternes motiv. Er agenterne ledet af en simpel drift mod

egenøkonomisk optimering, sådan som det antages hos Dixit, eller drives agenterne af motivation som antaget hos Besley & Ghatak. En anden problemstilling behandlet hos Boadway & Bruce handler om den optimale udformning af en kontrakt med agenterne givet at agenterne er egenøkonomisk optimerende. Her lægges vægt på muligheden for at specificere de pågældende ydelser samt på omkostningerne såfremt forventninger ikke indfries.

Opgave 2

Opgavens første delspørgsmål findes behandlet hos Hart, Schleifer & Vishny, hvor problemstillingen undersøges som et principal-agent problem i et set up, hvor godet ikke kan specificeres definitivt i en kontrakt. Agenten har mulighed for at gennemføre innovationer i henseende til omkostninger og i henseende til kvalitet, og innovationer kan kun gennemføres i overensstemmelse med ejeren af agenturet, som kan være privat eller offentlig. Den private ejer vil straks gennemføre omkostningsinnovationer men kun kvalitetsinnovationer efter genforhandling af kontrakten. Under offentligt ejerskab vil både omkostnings- og kvalitetsinnovation kræve genforhandling, hvor institutionslederens forhandlingsstyrke får betydning. I modellen vil privat ejerskab være fordelagtigt såfremt agentens omkostningsinnovationer ikke spiller nævneværdig rolle for principalen, og modsat vil offentligt ejerskab være mere fordelagtigt, såfremt der vil indtræffe stort velfærdstab ved omkostningsinnovation.

Christoffersen, Paldam og Würtz diskuterer en konkurrencetese versus en ejerskabstese i forhold til udliciteringsproblemstillingen. De finder endvidere i et empirisk studie af skolerengøring et belæg for gyldigheden af begge teser. De anskuer endvidere udlicitering i lyset af et informationsproblem, hvor markedet bidrager til at skabe indsigt i de sande effektive produktionsomkostninger på et område, hvor en administrativ nøgletalstilgang havde vist sig at mistolke formen på omkostningskurven. Denne indsigt anvendes til at argumentere for, at det afgørende ved udlicitering kan være det pågældende markedes funktionalitet snarere end omfanget af udlicitering. Et godt fungerende marked vil tilvejebringe den relevante information, og da kommuner ikke befinder sig i direkte intern konkurrence kan deling af information antages at være mulig.

Opgave 3

Boadway & Kean behandler motiver til omfordeling. Papiret rummer også en relevant analyse af tidsinkonsistens og Samaritanens dielmma. Omfordeling cash versus omfordeling in kind findes behandlet hos Nichols & Zeckhauser. Grundargumentet er, at omfordeling cash som udgangspunkt indebærer den største nytte, idet modtagerens præferencer her respekteres. Der kan imidlertid anføres argumenter for at bryde modtagerens egne præferencer og lægge binding på anvendelsen af subsidiet.

Rattsø og Sørensen behandler problemstillingen om styringen af kommuner og produktivitet og peger på, at produktivitetens fremskridt som udgangspunkt ikke antages i styringsrationalet. Bag denne antagelse ligger en forestilling om, at kommunernes produktion kan karakteriseres ved en Leontief produktionsfunktion, hvor faktorsammensætningen er givet. Mau Pedersen viser, at den kommunale finansieringsmodel i hovedsagen antager, at fuld pris/lønkorrektion er nødvendig for fastholdelse af uændret serviceniveau. På den anden side viser mange benchmarking analyser som eksempelvis Christoffersen og Larsen, at der kan være stor forskel på de enkelte kommuners omkostninger og performance.